

aquesta s de l'ortografia del temps de Montaigne era muda ja feia uns centenars d'anys.

Sembla que no era ell sol que donava tal valor i semblant matís al verb, i fins al subst. corresponent, en aquesta època: «il fut *apasté* d'un évesché» en A. d'Aubigné, «en lieu d'*appaist* et *bonne nourriture*, / ils vont donnant esventée pasture» en Cl. Marot. Fins avui és encara admès com un ús familiar el d'apeixar': «donner à manger à quelqu'un qui ne peut pas se servir de ses mains: *il faut l'appaster* 10 *comme un enfant*» (documentat des de Furetière, a. 1690). Sembla que això avui ha anat quedant localitzat en els parlars del francès central: Centre *appater* v. tr. «nourrir abondamment», *s'appater* «porter les aliments à la bouche» (Jaubert); i, en el substantiu, 15 Blois *être d'un bon appât* «manger de tout et beaucoup», Vendôme *appât* «nourriture», *être de bon appât* («ouvrier) qui est brave à table», veg. FEW VII, 698, que dona encara *appaster* «nourrit» com a propi del llenguatge dels poetes de la *Pléiade*, i *s'ap-* 20 *paster* de «se nourrit de» com a usat per Clément Marot (c. 1530); d'ací encara la formació diminutiva *appasteler* «nourrir» que Edmond Huguet (*Dict. de la L. Fr. du XVI S.*) documenta copiosament en Calví, Palsgrave, Paré, Pasquier i altres coetanis. 25

Això ens basta. Des del país de les «galimafrées», des de la terra dels «gourmets», el mot *appât* degué passar a Catalunya, com va passar a l'escand. ant. *past* 'menjar, àpat'. No es tractà al principi d'una menjada qualsevol sinó d'una magnífica atipada (com se'n res- 30 tant encara l'ús que fa d'*àpat* Pons i Massaveu). Tot-hom tenia consciència que el francès és una llengua que ha fet avançar l'accent fins a la darrera síl·laba: *estomac, scandale, pléiade, agape* mateix; *pillule, avide, acide, solide, rigide, rapide, perfide*. Justament per això més d'un mot savi que prenguérem per via de França reculà l'accent més del que calia: *ovale* > 35 *òval*; qui sap si això és la raó que tinguem un cultisme *sòpit*, que en el fons potser és més aviat el fr. *as-sopi* que el ll. *sopitus* per més que vagi ser ajustat al patró d'aquest. 40

El poble nostre degué tirar espontàniament per aquesta banda, i els erudits, que devien recordar-se del ll. *appētens* (*homo appetens* 'homme cupide' Ciceró, *appetentia ciborum* «appétit» Plini, *appetitus* 45 'gana, etc.), és ben possible que en aquest cas reforcessin la tendència popular. Més tard, com sovint passa, la llengua prestadora va restringir l'ús del mot prestat, que potser sempre havia estat més aviat cosa del francès local del Midi o del Sud-oest, com la d'aqueix Montaigne que practicava allò de «que le gascon y aille si le françois n'y arrive pas», i que admirava la gràcia amb què els seus «*lettrefriferis* ou savanteaux périgourdins» se servien de la llengua (*Essais* I, cap. 25, p. 176). 50

El cas és que és només en els parlars de Gascunya i Bearn on trobem un altre rastre d'aquesta extravasació del francès local: en lloc del bearnès tradicional *apèix* «repas» (Lespy), altres parlars del Bearn i de Gascunya usen també avui *apè* (Lespy, Palay) i *apèt* 60

(Palay); i en aquest i ja segurament en el segon trobem una immixció creixent del fr. central *appat* 'atipada'; bé podria ser que una part de les formes dialectals recents del mot basc es ressentin també d'aquesta acció posterior.

1 No hi tal «llatí *patuus*» com el que posa ací En Moll: es tracta d'una mera transcripció coetània d'aquest mot occità al llatí. En realitat no ja més convincent sinó més forçada encara que les altres és aquesta idea, que Spitzer va improvisar per justificar amb un altre exemple la seva falsa etimologia de *AMEC* (veg. aquest article). En primer lloc en aquest cas ni amb «transposició de l'accent» no seria possible tal postverbal, perquè ací hi ha encara una vocal *i* o *u* entremig (*apatuà, -tià*). Després *apatuà* no és 'associar' sinó 'fer péixer' però únicament el bestiar, car és derivat del mot *pàtu* 'paixiu, pasturatge' (veg. l'article *PATI* d'ací i del *DCEC*). Temps ha que Spitzer cavillava sobre el problema d'*àpat*, i el 1924 ja havia suggerit que fos «regressió d'*apatuscar*» (*ZRPh.* XLIV, 82); en tots dos suggeriments hi ha encara subjacent la idea Carreta-Montoliu-Tallgren d'un derivat de *PASCERE*, amb el qual obscurament Spitzer devia relacionar tant *pati* com *apatuscar*: cosa naturalment impossible també per a aquests altres mots (l'etimologia dels quals, com s'ha vist en el *DCEC*, no té res a veure tampoc amb *PASCERE*). — 2 Ja en els *Philol. Studien K. Voretzsch dargebracht*, 1927-9. El mateix Voretzsch ja retreia a Griera que la manca de les necessàries formes intermèdies entre *AGAPE* i *àpat* fa dubtar de la seva idea. — 3 Cf. *amar* '10' ~ *amaika* '11', *bidai* ~ *bidari*, *ernagi* ~ *ernari*, *argizagi* ~ *argizari*, *buruzagi* ~ *buruzari* (cf. Uhlenbeck, *Vgl. Lautl.*, 60-61, 62). Per això Schuchardt admetia que *barazkari* 'dinar' ve de *PASCUARIUM*. — 4 Griera dona a entendre reducció de *AGAPE* a **ape* i una -*t* afegida. Això últim és ben poc versemblant. Allò més aviat s'ha de qualificar com a fonèticament impossible (i més partint de la idea de no sonorització de la -*p*- intervocàlica, o sigui tractament cul- 55 te: com podia llavors desaparèixer la -*g*-!) Altrament això ens allunya de la forma basca i per tant lleva l'única base d'aparença un poc sòlida a tot el conjunt. — 5 Justament les formes més antigament documentades en basc són les que més s'aparten del català i del mot greco-llatí: *afalzaga* «sin cena» (sufix privatiu -*zaga*) apareix en els *Refranes y Sentencias* biscaïns de 1597; *afaritari* (sufix directiu -*tara*) 'cap a sopar' en els Pasquins de Tolosa de 1619 (Mixelena, *Textos Arc. Vascos*, p. 128, v. 36); *avari* «cena» ja apareix en el *Fuero General de Navarra* (S. XIII?, o S. XIV?), III, v. 8, p. 87; Caró Baroja, *Fo. Li. Va.* I, 89. Tinguem en compte que una -*p*- intervocàlica llatina de cap manera no es pot canviar en -*v*- ni en -*b*- segons la fonètica basca. La veritat d'altra banda és que els bascolegs han discrepat greument sobre l'etimologia del mot basc, que Schuchardt creia provinent d'un **APPARIUM* 'apariament'. Mixelena ha tractat a fons i molt re-